

KOSKE
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

RAPORTTEJA 6

**LÄHEISNEUVONPITO-
MENETELMÄN KÄYTTÖÖNOTTO
KESKI-SUOMESSA
-HANKKEEN LOPPURAPORTTI**

**MINNA KONTIO
PIA LAHTINEN**

K O S K E
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

RAPORTEJA 6

**LÄHEISNEUVONPITO-
MENETELMÄN
KÄYTTÖÖNOTTO KESKI-
SUOMESSA – HANKKEEN
LOPPURAPORTTI**

**MINNA KONTIO
PIA LAHTINEN**

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Raportteja nr 6

Käyntiosoite

Matarankatu 4, 1. kerros, Jyväskylä

Postiosoite

PL 35 (ToA), 40014 Jyväskylän yliopisto

www.koske.jyu.fi

ISBN 978952-5477-08-5

ISSN 1459-4757 (painettu)

ISSB 1459-479X (verkkojulkaisu)

Painopaikka

Tekevä, Jyväskylä 2007

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Kontio Minna & Lahtinen Pia
Raportin nimi	Läheisneuvonpitomenetelmän käyttöönotto Keski-Suomessa –hankkeen loppuraportti
Kustantaja	Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Painopaikka	Tekevä
Vuosi	2007
Sivumäärä	22 sivua
Sarjanumero	Raportteja 6

Läheisneuvonpito on vaiheittain etenevä työtapa, jolla vahvistetaan asiakkaan asemaa. Sillä kootaan asiakkaan perhe ja läheiset koolle etsimään yhdessä tietä ulos kriisistä. Menetelmällä kartoitetaan ja hyödynnetään asiakasta luonnollisesti lähellä olevat voimavarat. Työskentelyn tuotoksena on aika-
taulutettu sitova sopimus asiakasta hyödyttävien konkreettisten asioiden toteuttamiseksi. Työmenetelmän käyttö selkeyttää auttajatahojen työntekoa ja yhteistyötä.

Läheisneuvonpitomenetelmän käyttöönotto Keski-Suomessa –hanke toteutettiin vuosina 2005-2006 sosiaalialan kehittämishankkeen mukaisen valtionavustuksen turvin. Hankkeen tavoitteena oli ottaa käyttöön läheisneuvonpitomenetelmä Keski-Suomen maakunnan alueella ja luoda vakiintuneet rakenteet sen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Tavoitteena oli pilotoida menetelmää yhteisten kokemusten saamiseksi. Pilottikuntina olivat Saarijärven kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Jyväskylän maalaiskunta, Muuramen kunta ja Karstulan kunta. Hanketta hallinnoi Saarijärven kaupunki.

Hankkeen aikana järjestettiin koulutusta, saatiin menetelmän käytöstä kokemuksia elävässä elämässä, koottiin maakunnallinen koollekutsujapankki ja luotiin sille toimintaperiaatteet. Hankkeen aikana luotiin maakunnallinen läheisneuvonpitomenetelmän toimintatapa. Läheisneuvonpitomenetelmän käytön tukeminen ja maakunnallisen rakenteen kehittäminen jatkuu edelleen Keski-Suomen lastensuojelun kehittämissyksikön yhteydessä.

SISÄLLYS

1	HANKKEEN LÄHTÖKOHTIA	5
2	LÄHEISNEUVONPIDON PERIAATTEITA	7
	2.1 Läheisneuvonpito työmenetelmänä	8
	2.2 Läheisneuvonpidon eteneminen	9
	2.3 Koollekutsijat	12
	2.4 Koollekutsujan tehtävät	13
3	HANKKEEN TOTEUTTAMINEN	14
	3.1 Toteutuneet läheisneuvonpidot hankeaikana	14
	3.2 Läheisneuvonpito- ja koollekutsujakoulutukset	14
	3.3 Läheisneuvonpidon koollekutsujien työnohjaus	15
	3.4 Läheisneuvonpitomenetelmän käyttöönoton turvaaminen	16
4	HANKKEEN TULOSTEN ARVOINTIA	17
	4.1 Koollekutsujien kokemukset	17
	4.2 Tavoitteisiin vastaaminen	18
	4.3 Läheisneuvonpitomenetelmän tulevaisuus Keski-Suomessa	19

1 HANKKEEN LÄHTÖKOHTIA

Läheisneuvonpito on vaiheittain etenevä työtapa, jolla vahvistetaan asiakkaan asemaa. Sillä kootaan asiakkaan perhe ja läheiset koolle etsimään yhdessä tietä ulos kriisistä. Menetelmällä kartoitetaan ja hyödynnetään asiakasta luonnollisesti lähellä olevat voimavarat. Työskentelyn tuotoksena on aika- taulutettu sitova sopimus asiakasta hyödyttävien konkreettisten asioiden toteuttamiseksi. Työmenetelmän käyttö selkeyttää auttajatahojen työntekoa ja yhteistyötä.

Läheisneuvonpitomenetelmän käyttöönotto Keski-Suomessa –hankkeen tavoitteena oli ottaa käyttöön läheisneuvonpitomenetelmä Keski-Suomen maakunnan alueella ja luoda vakiintuneet rakenteet sen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Tavoitteena oli pilotoida menetelmää yhteisten kokemusten saamiseksi

Ennen hanketta Keski-Suomessa oli vain vähän osaamista läheisneuvonpityömenetelmästä. Lapsen ja nuoren läheisten verkostojen merkityksestä keskusteltiin usein lastensuojeluasioiden yhteydessä ja jopa paikallislehdissä. Työntekijät olivat kuormittuneita töistensä, joten koettiin, että tarvittaisiin lisävoimavaroja asian etenemiselle. Läheisneuvonpitokoulutusta oli järjestetty 2000- luvun alussa Jyväskylän seudulla ja Saarijärvellä. Jyväskylän seudulla oli käytännössä yksi koulutuksen käynyt läheisneuvonpidon koollekutsuja. Saarijärven seudulla koulutuksen saaneita oli useita ja menetelmää kokeiltiinkin muutamissa tapauksissa. Yleistä tietämystä menetelmästä oli, mutta laajempaa käytännön kokemusta ei. (Leinonen 2006.)

Läheisneuvonpitomenetelmän levittäminen ja vahvistaminen tuntui mahdolliselta kuntien omin resurssein. Niinpä läheisneuvonpidon kehittämiseksi haettiin hankerahoitusta ja sille saatiin Sosiaalialan kehittämishankkeen mukaista valtionavustusta ajalle 1.4.2005 – 31.10.2006. Pilottikuntina olivat Saarijärven kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Jyväskylän maalaiskunta, Muuramen kunta ja Karstulan kunta. Hanketta hallinnoi Saarijärven kaupunki.

Hankkeessa toimi osa-aikaisesti projektikoordinaattori Minna Kontio sekä läheisneuvonpidon koollekutsujana Eero Pyykkö. Vuonna 2006 ostettiin koollekutsujapalveluja myös Marjo Panttilalta. Tiivistä yhteistyötä tehtiin Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen sekä maakuntaan perustetun Keski-Suomen lastensuojelun kehittämissyksikön kanssa.

Kokeilut aloitettiin lastensuojelun alueella, mutta pyrkimys oli saada kokemuksia myös esim. vammaispalvelujen, mielenterveyspalveluiden, päihdehuollon, maahanmuuttajien ja vanhustyön parissa tehtävästä läheisneuvon-

pidosta. Hankkeen tavoitteena oli järjestää läheisneuvonpidosta orientoivaa koulutusta maakunnan sosiaalialan ammattilaisille (avainryhmänä sosiaalityöntekijät) sekä koollekutsujakoulutusta ja tuottaa tiedotusmateriaalia. Lisäksi tavoitteena oli perustaa maakunnallinen läheisneuvonpidon koollekutsujapankki ja luoda sille tarkoituksenmukaiset pelisäännöt. Hankeaikana tavoiteltiin myös koollekutsujien työnohjauksen ja mallin kehittämistä ja menetelmän vaikuttavuuden arvioinnin järjestämistä.

Hankkeen tavoitteina tiivistetysti olivat

- luoda maakunnallinen läheisneuvonpitomenetelmän toimintatapa.
- järjestää orientoivaa koulutusta läheisneuvonpitomenetelmän käytöstä niille ammattiryhmille, joiden työssä menetelmää voidaan hyödyntää.
- saada käytännön kokemuksia läheisneuvonpitomenetelmän käytöstä eri puolilla maakuntaa (pilotointi).
- koota maakunnallinen läheisneuvonpidon koollekutsujapankki ja luodaan sille tarkoituksenmukaiset toimintaperiaatteet.
- suunnitella läheisneuvonpidon koollekutsujapankin ylläpito, päivitys ja kehittäminen hankkeen jälkeen.
- turvata läheisneuvonpitomenetelmän käyttöön liittyvien asioiden maakunnallinen konsultointi.
- rakentaa koollekutsujapankin vertaistukeen perustuva työnohjausmalli.
- järjestää läheisneuvonpitomenetelmän käytön tukeminen ja maakunnallisen toimintatavan kehittäminen (taustaryhmä).

Vuonna 2005 työskentelyn pääpaino oli koulutuksessa ja menetelmän pilotoinnissa. Vuoden 2006 aikana saatiin käytännön kokemuksia läheisneuvonpitoistunnoista eri puolilla maakuntaa, rakennettiin maakunnallista mallia ja luotiin koollekutsujapankin toimintaperiaatteita.

Hankkeen toteutustavat:

1. Tiedotettiin laajasti projektityöntekijän ja Kosken yhteistyönä kuntien ammattilaisia läheisneuvonpidon peruseriaateista, alkaneesta hankkeesta ja orientoivasta koulutuksesta.

2. Eri puolilla maakuntaa kokeiltiin läheisneuvonpitoa todellisissa tilanteissa. Näin mahdollistettiin hankkeen aikana sekä kokemuksellinen että tiedollinen oppiminen samanaikaisesti.
3. Kuntien ammattilaisille jaettiin tietoa läheisneuvonpitomenetelmästä ja sen maakunnallisesta toimintatavasta.
4. Koottiin maakunnallisen koollekutsujapankki keväällä 2005.
5. Koollekutsujapankin yhdeksi tehtäväksi suunniteltiin myös maakunnallinen konsultointitoiminta läheisneuvonpitomenetelmän käyttöön liittyvissä asioissa.
6. Suunniteltiin koollekutsujien työnohjausta. Maakunnallisten koollekutsujien keskinäisen vertaistuen saanti mahdollistettiin ja ryhmään kuuluvien kanssa yhdessä tehtiin mallista toimiva.
7. Hankkeen ohjausryhmä toimi aktiivisesti yhteistyössä koollekutsujapankkiin kuuluvien kanssa läheisneuvonpitomenetelmän käytön tukemiseksi ja tarkoituksenmukaisen maakunnallisen toimintatavan kehittämiseksi. Ohjausryhmä toimi hankkeen ajan ja sen jälkeen maakunnallisena taustaryhmänä.

2 LÄHEISNEUVONPIDON PERIAATTEITA

Läheisneuvonpidon kautta on voitu osoittaa, mitä toisin toimiminen on tuonut sosiaalityöhön. Läheisneuvonpito kuuluu voimavarasuuntautuneisiin työorientaatioihin. Sen avulla haetaan kaikista mahdollisista verkostoista resursseja, jotka lapsen asian kannalta ovat tarpeen. Menetelmässä keskitytään sellaisten voimavarojen – merkityksellisten ihmissuhteiden, toimivan tuen ja palveluiden, konkreettisen arkisen auttamisen ja tekojen, osaamisen ja taitojen – etsimiseen ja käyttöön saamiseen, joita tarvitaan yksittäisen lastensuojeluasian selvittämiseen. Koska huolestuttava asia aktivoi ja verkostoi sekä läheisiä että viranomaisia, läheisneuvonpidossa suuntaudutaan molempien resurssien yhdistämiseen. (Heino & Kaatra & Korhonen & Possauner & Vuorio 2005, 282). Sosiaalityön ammatillinen haaste on suostua jakamaan tietoaan ja työtään, suostua kohtaamaan asiakkaat läheisineen uudessa yhteydessä. Sen on koettu helpottavan sosiaalityötä. (Heino 2003, 43.)

Kotakari & Rusasen (1996, 178–179) mukaan sosiaalisiksi verkostoiksi ymmärretään yleensä kaikki yksilön sosiaaliset kontaktit. Ensisijaiseen verkostoon kuuluu perhe, suku, ystävät ja naapurit. Sosiaaliset verkostot edistävät

hyvinvointia monin tavoin. Sosiaalinen tuki auttaa selviytymään monista elämän kolhuista. Seikkula (1996, 53) puhuu verkostokeskeisestä työstä. Sillä tarkoitetaan työntekijän tai työryhmän toimintaperiaatetta, joka ottaa huomioon asiakkaan sosiaalisen verkoston kaikissa tilanteissa. Verkostotyötä voidaan tehdä joko asiakkaan luonnollisen verkoston kanssa tai viranomaisyhteistyönä. Tietyn aiheen ympärille kootun verkoston osalliset koontuvat verkostokokouksiin, joissa etsitään yhdessä ratkaisuja, määritellään yhteiset tavoitteet ja vastuutetaan verkoston toimijoita. Verkostotyöhön kuuluu asiakkaan lähiverkoston kartoittaminen esimerkiksi verkostokartan avulla.

2.1 Läheisneuvonpito työmenetelmänä

Läheisneuvonpito kuuluu niihin sosiaalityön menetelmiin, joissa pyritään vahvistamaan lapsen oikeuksia ja joissa myös suvulla ja lapsen omilla suhteilla sekä juurilla on keskeinen merkitys. Läheisneuvonpitoa voidaan hyödyntää monilla sosiaalityön osa-alueilla, mutta se on syntynyt ja sitä käytetään erityisesti lastensuojelussa ja nuorisohuollossa, jossa se on yksi tapa tehdä suunnitelmia lasten ja nuorten arkeen ja kriisitilanteisiin. Läheisneuvonpitoa voidaan käyttää lastensuojelun lisäksi esimerkiksi vammaispalveluissa, päihdehuollossa, kouluissa, nuorisotoimessa ja vanhustenhuollossa. Tässä raportissa läheisneuvonpidosta puhutaan erityisesti lastensuojelun työmenetelmänä.

Läheisneuvonpito on lähtöisin Uudesta Seelannista, jossa työmuoto perustuu lakiin. Suomen lainsäädäntö ei tunne läheisneuvonpitoa, mutta ei myöskään estä sen käyttöä (ks. esim. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812; Lastensuojelulaki 5.8.1983/683; Lastensuojelulain kokonaisuudistustyöryhmän muistio 2006). Heino & Korhonen & Possauner (2004, 54) muistuttavat, että läheisneuvonpidon avulla voidaan hyvin toteuttaa lastensuojelulain keskeisiä tavoitteita ja periaatteita sekä tarjota niiden toteuttamiselle toimiva menettelytapa ja neuvottelurakenne. Suomessa on käytössä läheisneuvonpito-käsite perhe- tai sukuneuvonpidon sijasta (englanniksi Family Group Conference ja ruotsiksi familjerådslag). Tällä on haluttu korostaa, että perheen ja suvun lisäksi kaikki lapselle merkitykselliset ihmiset voivat oleellisella tavalla toimia lapsen tukiverkostonä ja voimavarana.

Uudessa Seelannissa käytössä oleva käsite viittaa perheryhmään, perheeseen ja sukuun, ja pohjoismaissa käytössä oleva Familjerådslag merkitsee tätä kapeammin vain perhettä. Ruotsalaiset viittaavat laajennettuun perheeseen (utvidgad familj) ja sen yksityiseen verkostoon (privat nätverk). Suomessa on päädytty läheiskäsitteeseen. Läheinen (ihminen) ei viittaa vain perhee-

seen tai sukulaissuhteeseen, vaan se kytkee mukaan kaikki asianosaiselle läheiset ja merkitykselliset ihmiset. (Heino & Kaatra & Korhonen & Possauner & Vuorio 2005, 283.)

Suomessa menetelmän kehittäminen alkoi vuonna 1997, kun Stakes käynnisti Läheisneuvonpito sosiaalityön menetelmäksi -projektin Huostaanotto-projektin osahankkeena. Tavoitteena oli kehittää menetelmää suomalaisiin olosuhteisiin sopivaksi lastensuojelutyön malliksi. Stakesin projektin aikana käyttöön vakiintuneen läheisneuvonpito-käsitteen tarkoituksena oli nostaa esille kaikkien lapselle ja perheelle merkityksellisten ihmisten rooli, sillä verkostoon voi kuulua sukulaisten ohella myös muita läheisiä. (Heino & Korhonen & Possauner 2004, 54.) Stakes tukee menetelmän laajempaa käyttöä ja juurtumista Suomessa ja järjestää mm. työkokouksia aiheesta. Stakesin Läheisneuvonpito-projekti 1998-2000 on saanut jatkoa; tutkimus Familjerådslag i ett barnperspektiv toteutetaan kaikissa pohjoismaissa vuosina 2004-2006. Suomen Läheisneuvonpito lapsinäkökulmasta – tutkimusprojektissa (2003 – 2006) selvitetään, miten lapsi kokee läheisneuvonpito-prosessin ja miten läheisneuvonpito vaikuttaa lapsen tilanteeseen. Keskeisiä kysymyksiä ovat, voidaanko läheisneuvonpidosta puhua lapsilähtöisenä työtapana ja turvaako läheisneuvonpito lapsen edun myös lapsen näkökulmasta. (Läheisneuvonpito Suomessa 2006.)

2.2 Läheisneuvonpidon eteneminen

Läheisneuvonpito on metodi ja ajattelutapa, jossa asiakkaan ja läheisten voimavarat, osallisuus, sitoutuminen ja omat määritykset saavat tilaa ja jossa ammattilaisten asema ja asiantuntijuus muodostuvat uudella tavalla. Läheisneuvonpidon järjestää ulkopuolinen taho, koollekutsuja. Hän yhdessä lapsen ja perheen kanssa kartoittaa, keitä kutsutaan läheisneuvonpitoon. Läheisverkosto saa tietoa suoraan viranomaisilta ja asiantuntijoilta ja heille tarjotaan mahdollisuus pohtia tilannetta yhdessä. Heino & Kaatra & Korhonen & Possauner & Vuorio (2005, 283) muistuttavat, että julkinen valta järjestää läheisverkostolle oman ajan ja tilan tavata toisensa, ilman viranomaisia, ja laatia yhdessä oma suunnitelma ratkaistavassa asiassa. Läheisneuvonpito on selkeästi strukturoitu työkäytäntö, joka jakautuu kolmeen perusvaiheeseen: tiedonanto-, neuvonpito- ja suunnitelman esittelyvaiheeseen. Näitä vaiheita edeltää aikaa vievä neuvonpidon etukäteisvalmistelu. Lisäksi varsinaisen neuvonpidon jälkeen sovitaan läheisten tekemän suunnitelman seurannasta ja mahdollisesta seurantakokouksesta. Läheisneuvonpito on prosessi, joka voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen, jotka ovat valmisteluvaihe, varsinainen läheisneuvonpito ja seurantavaihe.

Valmisteluvaihe

Ennen läheisneuvonpidon järjestämistä sosiaalityöntekijä esittelee läheisneuvonpitomenetelmän tavoitteet ja etenemisen asiakasperheelle sekä pohtii yhdessä lapsen ja tämän huoltajien kanssa neuvonpidon merkitystä tässä ratkaistavassa asiassa. Samalla asiakkaalle kerrotaan, ketkä koollekutsujat ovat, mikä on heidän riippumaton asemansa ja mitkä heidän tehtävänsä ovat. Sosiaalityöntekijä tekee huoltajien ja lapsen kanssa kirjallisen sopimuksen läheisneuvonpidon järjestämisestä. Sopimukseen kirjataan sosiaalityöntekijän lasta koskevat huolenaiheet, joihin läheisneuvonpidolla etsitään ratkaisuja. Samalla myös sovitaan, keitä muita perheen tai lapsen tilanteeseen liittyviä työntekijöitä on tarpeen kutsua paikalle. (Sosweb 31.3.2006.)

Saatuaan toimeksiannon koollekutsuja ottaa yhteyttä perheeseen ja ryhtyy yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa kartoittamaan läheisverkostoa. Heino, Korhonen & Possauner (2004, 56) ovat tutkimuksessaan huomanneet, että koollekutsuja onnistuu usein saamaan esiin lapsen läheisverkostoa laajemmin kuin perheen pitkäänkin tuntenut sosiaalityöntekijä. Tähän on useita syitä. Verkosto kartoitetaan kaikkien perheenjäsenten kanssa, keskittyen lapsen näkökulmaan. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi verkostokarttaa. Koska koollekutsuja on henkilökohtaisesti yhteydessä kaikkiin läheisverkoston jäseniin, saattaa tätä kautta löytyä mukana tärkeitä henkilöitä, joita perhe ei tullut edes ajatelleeksi. Koollekutsuja huolehtii kaikista neuvonpidon käytännön järjestelyistä ja läheisverkoston motivoimisesta. Koska läheisneuvonpidon perusajatuksena on tarjota perheelle mahdollisuus ratkoa ongelmia läheistensä kanssa, täytyy verkoston saada kaikki mahdollinen tuki heidän osallistumisensa mahdollistamiseksi.

Varsinainen läheisneuvonpito

Varsinainen läheisneuvonpito sisältää kolme erillistä vaihetta: tiedonanto, läheisverkoston keskinäinen neuvonpito sekä suunnitelman esittely ja hyväksyminen. Koollekutsuja toimii läheisneuvonpidossa isäntänä / emäntänä ja puheenjohtajana. Tiedonantovaiheessa kukin asiaan kytkeytyvä viranomainen kertoo ja perustelee, mistä on huolissaan ja mitä pitäisi tapahtua, että heidän lapsen kohdistuva huolensa vähenisi. Koollekutsujan rooli selkiyttäjänä korostuu. Koollekutsuja huolehtii siitä, että läheiset ymmärtävät työntekijöiden kertoman ja että he rohkaistuvat kysymysten esittämiseen. Tiedonantovaiheen lopuksi käydään läpi kysymykset, joihin ratkaisua haetaan. (Heino, Korhonen, Possauner 2004, 59–60.)

Läheisten keskinäisen neuvonpidon aikana paikalla ei ole viranomaisia tai koollekutsujaa. Läheisverkosto arvioi ja keskustelee keskenään lapsen tilan-

teesta sekä laatii konkreettisen ja yksimielisen suunnitelman. Kun suunnitelma on valmis, viranomaiset kutsutaan takaisin paikalle ja joku läheisistä esittelee sen koollekutsujille ja työntekijöille. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät esittävät tarkentavia kysymyksiä ja joko hyväksyvät tai hylkäävät sopimusehdotuksen. (Heino & Korhonen & Possauner 2004, 60.)

Seuranta

Seurannasta sovitaan suunnitelman hyväksymisen yhteydessä. Heino, Korhonen & Possaunerin (2004,60) havaintojen mukaan seurannasta on hyvä sopia konkreettisesti; kuka tekee, mitä ja milloin, ja miten tästä varmistetaan. Tärkeää on, että läheiset saavat tehtyä oman ratkaisuehdotuksen ja suunnitelman, mutta tärkeää on myös se, mitä hyväksytyyn suunnitelmaan jälkeen tapahtuu. Seurannan aikana konkretisoituvat toiveet ja todellisuus. Arjessa toteutuu suunnitelman toimivuus. Seurantavaiheessa vasta näkee, millaiset prosessit ovat verkostossa lähteneet liikkeelle ja miten paljon verkosto jaksaa kantaa ottamaansa vastuuta. Seurantakokousten lukumäärä riippuu tarpeesta, yleensä niitä järjestetään yksi tai kaksi. Ensimmäinen seurantakokous on yleensä parin kuukauden päästä läheisneuvonpidosta.

Taulukko 1. Läheisneuvonpitomenetelmän työvaiheet

Valmistelu	Läheisverkoston kartoitus Läheisten ja viranomaisten valmistelu Yhteenvedojen ja kysymysten käsittely vanhempien, lapsen ja avustajan kanssa
Tiedonanto	Viranomaisten tiedonanto läheisille: keskustelu yhteenvedoista ja kysymyksistä
Läheisten neuvonpito	Läheiset tekevät suunnitelman ilman viranomaisia tai koollekutsujia
Suunnitelman esittely ja hyväksyminen	Läheiset esittelevät suunnitelman, josta käydään viranomaisten kanssa tarkentavaa keskustelua
Seuranta	Suunnitelman arvioiminen ja tarvittavat tarkennukset

2.3 Koollekutsijat

Koollekutsuja on organisaation ulkopuolinen, puolueeton henkilö, jolla on ihmissuhde- ja ryhmädynaamisia taitoja. Hän on jämäkkä, neuvottelutaitoinen ja tasapuolinen. Koollekutsuja osaa kuunnella ja ottaa huomioon koko perheen ja muiden asianosaisten tarpeet. Koollekutsuja organisoii läheisneuvonpidon. Koollekutsuja huolehtii, että jokainen läheisneuvonpitoon osallistuva tulee kuulluksi ja ymmärtää neuvottelun tarkoituksen. Hän huolehtii, että sopimukset, päätökset ja muut asiakirjat tulevat asianmukaisella tavalla allekirjoitetuksi ja käsitellyksi. Koollekutsuja huolehtii myös seurantakokouksen organisoimisesta. Koollekutsujan ei tarvitse tietää asiakkaan tilanteesta tarkemmin, eikä hän ota kantaa asiasisältöihin. Tällä tavoin hän säilyttää neutraalin, ulkopuolisen asemansa. (Possauner & Korhonen & Vartio 2002, 7.)

Uudessa Seelannissa koollekutsujana toimivat aluksi tehtävään koulutetut maallikot, mutta myöhemmin koollekutsujilta on vaadittu sosiaalityöntekijän pätevyys, minkä lisäksi he ovat saaneet koulutuksen koollekutsujan tehtäviin. Uudessa Seelannissa koollekutsijat ovat valtion palkkaamia kokoaikaisia työntekijöitä. Ruotsin kuntaliiton läheisneuvonpitoprojektissa (1995–1997) mukana olleissa kunnissa koollekutsijat ovat olleet sosiaalitoimen ulkopuolisia tehtävään koulutettuja maallikoita. (Possauner & Korhonen & Vartio 2002, 10).

Heinonen & Korhonen & Possaunerin (2004, 55) läheisneuvonpitoprojektissa on päädytty käyttämään kahta koollekutsujaa, jotka tekevät parityötä. Etenkin alkuvaiheessa, kun koollekutsujan työtehtävät ja rooli ovat hahmottumassa, parityöskentely mahdollistaa tehtävän hahmottamista keskinäisen pohdinnan kautta ja mahdollistaa vertaistyönohjauksen kunkin yksittäisen tapauksen kanssa. Parityön on havaittu edesauttavan lapsen kuulemista, kun toinen koollekutsujista voi keskittyä työskentelyyn vanhempien ja toinen lasten kanssa. Parityön on koettu helpottavan neutraalin aseman säilyttämisessä ja vähentävän työn yksinäisyyden haittoja. Läheisneuvonpidon valmistelussa ja kokouksen vetämisessä kahden koollekutsujan yhteistyö on tarpeen. Heinon (2001, 49) mukaan koollekutsujan pitää saada koollekutsujakoulutusta, jotta hän pystyy toimimaan tehtävässään. Lisäksi koollekutsijat tarvitsevat vertaisryhmän tukea ja kehityskeskusteluja. Lisäksi on ensiarvoisen tärkeää, että koollekutsuja on riippumaton suhteessa lapsen asiaa hoitavaan sosiaalityöntekijään tai asiassa muuten oleviin viranomaisiin.

Possauner & Korhonen & Vartio (2002, 9) pohtivat, minkä alan ammattilaisia koollekutsujien pitäisi olla. Jos koollekutsijat ovat sosiaalityöntekijöitä, he eivät voi toimia koollekutsujina oman toimistonsa asiakkaille järjestettävissä läheisneuvonpidoissa. Heinon (2003, 35) tutkimuksen mukaan lähes kaikilla koollekutsujilla oli jokin sosiaali- tai terveystieteiden pohjakoulutus. Heinon (2001, 51) tutkimuksessa luotiin koollekutsujamalleja, jotka nimettiin sosiaalitoimistomalliksi, maallikkomalliksi, ulkopuoliseksi ammattilaismalliksi ja ammatillisesti organisoiduksi vertaismalliksi. Eniten kokeiltiin malleja, joissa koollekutsuja oli sosiaalityön taikka terapia-alan ammattilainen, joka työskentelee jossain muussa organisaatiossa kuin sosiaalitoimistossa. Koollekutsijat voivat toimia työpareina siten, että toinen hoitaa varsinaisen koollekutsun ja toinen informoi ja motivoi sekä läheisverkostoa että sosiaalityöntekijöitä.

Läheisneuvonpitomenetelmän käyttöönotto Keski-Suomessa – hankkeen koollekutsijat olivat mm. sosiaalityöntekijöitä, lasten- ja nuorisopsykiatrian, lastensuojelun avo- ja laitoshuollon, kuntien ja järjestöjen ammattilaisia. Koollekutsujien työ- ja koulutustausta tulee monipuolistumaan entisestään. Keski-Suomessa koollekutsijat toimivat useimmiten pareittain, mutta kaksi hankkeen aikaisista koollekutsunnoista toteutui siten, että niissä oli yksi kokenut koollekutsuja.

2.4 Koollekutsujan tehtävät

Sosiaalityön ja perheen väliin kutsutaan ulkopuolinen taho, maallikko tai ammattilainen, joka on sosiaalitoimistosta, asiakastapauksesta sekä päätös- vastuusta riippumaton. Tällöin viranomaisen asema muuttuu: asiakkaan, hänen läheistensä sekä viranomaisen välissä on puolueeton koollekutsuja, joka järjestää läheisneuvonpidon. Koollekutsujan tärkein tehtävä on kartoittaa lapsen ja perheen lähiverkosto sekä valmistella ja valmistautua perheen kanssa neuvotteluun. Koollekutsuja organisoii neuvottelun ja varmistaa, että perheenjäsenet saavat etukäteen tiedot esille tulevista seikoista. Hän myös varmistaa, että jokainen osallistuja tulee kuulluksi ja ymmärtää neuvottelun tehtävän. (Heino 2000, 14–15). Koollekutsuja huolehtii myös siitä, että tuotettu suunnitelma ja päätös ovat riittävän konkreettisia ja että niiden seurannasta sovitaan kirjallisesti (Heino & Korhonen & Possauner 2004, 55).

Heino & Kaatra & Korhonen & Possauner & Vuorion (2005, 289–290) tutkimuksen mukaan koollekutsujien toiminnan puolueettomuus on asiakkaista tärkeää. Koollekutsijat ovat puolestaan havainneet, että heidän rooliin ei koeta aluksi ulkopuoliseksi välittäjäksi ja selkiyttäjäksi, vaan koollekutsijat mielletään viranomaisiksi. Sosiaalityöntekijän ja koollekutsujan välillä voi havaita jännitteitä, jos heidän välillään ei ole riittävästi luottamusta.

Molemmilla on omat roolinsa ja tehtävänsä. Mahdolliset jännitteet ja rooliin liittyvät epäselvyydet saattavat vaikeuttaa työskentelyä. Sosiaalityöntekijä saattaa kokea, että koollekutsuja ottaa kantaa käsiteltäviin asioihin.

Heino & Kaatra & Korhonen & Possauner & Vuorion (2005, 290) mukaan koollekutsujilta odotetaan taitoa kuulla ihmisiä, ja samanaikaisesti olla ottamatta kantaa ja menemättä mukaan prosesseihin, kykyä ottaa vastaan ja pitää sisällään erilaisia asioita. Koollekutsujan työssä yhdistyvät yksilö-, ryhmä- ja perhekohtainen työ sekä yhteisö- ja verkostotyö. Koollekutsuja saattaa toimia verkostosuhteita eheyttävällä ja elvyttävällä tavalla. Koollekutsujan rooli kaikissa prosessin vaiheissa on ennen kaikkea selkiyttäjän rooli. Sosiaalityöntekijöiden täytyy voida luottaa koollekutsujien saamaan koulutukseen, heidän ammattitaitoonsa ja puolueettomuuteensa.

3 HANKKEEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Toteutuneet läheisneuvonpidot hankeaikana

Varsinaisten läheisneuvonpitojen kokeilu pääsi käyntiin kunnolla vuoden 2006 puolella koulutusten jälkeen. Hankkeen puitteissa on viety loppuun vuonna 2005 yksi läheisneuvonpito ja vuonna 2006 kahdeksan läheisneuvonpitoa. Läheisneuvonpitoja oli yhteensä seitsemässä eri kunnassa.

Koollekutsuntojen yhteydenottopyynnöt ovat tulleet lähinnä sosiaalityöntekijöitä. Lisäksi on tapauksia, joissa perheet ovat itse ottaneet verkostot käyttöön eli keskustelleet perheen asioista läheisten, sukulaisten ja ystävien kanssa. Tällöin varsinaista läheisneuvonpitoa ei ole koettu tarpeelliseksi. Perheille on annettu läheisneuvonpidosta esitteitä ja eräs perhe pyysi itse mukaan läheisneuvonpitoon. Asiakkaiden tietoisuus läheisneuvonpitomenetelmää kohtaan on selvästi kasvussa. Usein asiakkaat tuntevat menetelmän ja osaavat ehdottaa sitä.

3.2 Läheisneuvonpito- ja koollekutsujakoulutukset

Koulutukset arvioitiin jo hankehakemusvaiheessa tärkeiksi läheisneuvonpitomenetelmän levittämisen keinoksi. Vuonna 2005 hankkeessa järjestettiin seuraavat koulutukset:

- läheisneuvonpitomenetelmään ja sen käyttöön orientoiva koulutus 20.-21.4.2005 (kaksi samansisältöistä koulutusta)

- läheisneuvonpidon koollekutsujakoulutus 21.–22.9.2005 (yhteensä 17 osallistujaa).

Vuonna 2006 järjestettiin seuraavat koulutukset:

- syventävä koollekutsujakoulutus 8.2.2006 (16 osallistujaa)
- läheisneuvonpitokoulutus erityisesti tilaajataholle 14.3.2006 (45 osallistujaa). Tämän koulutuksen jälkeen läheisneuvonpitomenetelmästä kirjoitettiin Muuramelainen-lehdessä.

Koulutuksiin osallistui kuntien ja muiden organisaatioiden, kuten järjestöjen ja yksityisten yksiköiden työntekijöitä, jotka voivat hyödyntää asiakastyössä läheisneuvonpitomenetelmää.

Lisäksi järjestettiin työnohjauksellinen päivä koollekutsujille 7.9.2006, jossa oli mukana 12 koollekutsujaa. Tässä koulutuksessa keskusteltiin läheisneuvonpitoon liittyvistä kokemuksista ja tapauksista. Kaikissa em. koulutuksissa toimivat kouluttajina Eeva-Liisa Tamski ja Sirkku Mehtola.

Syksyllä 2006 järjestettiin kaksi info-koulutusta eri kunnissa tilaajan tarpeiden mukaisesti. Kouluttajina toimivat läheisneuvonpidon koollekutsijat.

Koulutuksia suunniteltiin siten, että mukaan voi tulla, vaikkei kokemusta läheisneuvonpidoista vielä olisikaan. Koulutuksista pyrittiin rakentamaan prosessimaisesti etenevä kokonaisuus mm. koollekutsujien ja edellisten koulutusten palautteiden ja kokemusten perusteella. Silti koollekutsujien mielestä hankkeen järjestämät koulutukset olivat liian samansisältöisiä. He olisivat toivoneet, että koulutukset olisivat järjestetty aina yhdelle työyhteisölle kerrallaan. Nyt samoissa koulutuksissa oli mukana sellaisia osallistujia, joilla oli kokemusta läheisneuvonpidosta ja sellaisia, joilla ei ollut minkäänlaista kokemusta työmenetelmästä.

3.3 Läheisneuvonpidon koollekutsujien työnohjaus

Läheisneuvonpidon koollekutsujien työnohjausta pidettiin jo alkuvaiheessa merkittävänä koollekutsujien jaksamista ja osaamisen vahvistamista tukevana osana. Lisäksi se muotoutui koko läheisneuvonpitomenetelmää kehittäväksi ja jäsentäväksi työmuodoksi.

Työnohjauskertoja oli hankeaikana yhteensä 19. Työnohjaajana toimi kokenut, läheisneuvonpitomenetelmästä itsekkin kiinnostunut työnohjaaja. Työnohjaus aloitettiin helmikuussa 2005 siten, että aluksi siihen osallistui vain

pilotoiva koollekutsuja. Muut koollekutsuntaa harjoittelevat koollekutsujat tarttuivat työnohjausmahdollisuuteen vähitellen, ja vuodenvaihteessa 2005-2006 työnohjaustapaamisissa alkoi erottua myös vertaistuen elementti. Työnohjausryhmästä saadut kokemukset auttoivat muovaamaan tulevaa, koollekutsujapankin työnohjausta koskevaa suunnitelmaa. Työnohjauksen kaikki istunnot on videoitu ja nauhojen sisällön tutkiminen vie kauemmin kuin tämän hankkeen puitteet sallivat. Nauhoilla näkyy kuitenkin selkeästi se, miten projektin alussa pilotoijalla meni runsaasti voimavaroja koollekutsuntojen kokonaisuuden ja sen osien hahmottamiseen ja oman työn sovitamiseen hankkeen rajoihin. Loppua kohden työnohjaukset muuttuivat enemmän mentoroinniksi kokeneempien koollekutsujien vastatessa tuoreempien tulokkaiden kysymyksiin. Tuohon väliin mahtuu erilaisia painotuksia. Eniten työnohjaus toimi vertaistuen tapaan ja tunteiden tuuletuspaikkana.

Työnohjaajan tehtävä vaihteli kulloisenkin osallistujamäärän, mutta myös projektin etenemisen mukaan. Alun tutkivan otteen ”ääneen ihmettelijästä” työnohjaajan rooli vaihtui vertaistukiryhmän ”puheenvuorojen jakajaksi” ja lopuksi ”toimivan verkoston kokoonkutsujaksi”. Joskus, kun osallistujia oli vain yksi, työnohjaus oli henkilökohtaisesti kohdennettavissa.

Kuvatut videonauhat ovat sopimuksen mukaan tallennettu, ja työnohjaaja työstää niistä lyhyttä esittely- tai koulutusversiota. Tallenteita ei käytetä ilman hankkeessa mukana olleiden asianosaisten lupaa.

3.4 Läheisneuvonpitomenetelmän käyttöönoton turvaaminen

Hankkeesta tiedottaminen ja menetelmän markkinointi olivat myös keskeisiä läheisneuvonpidon maakunnallisen mallin levittämisessä ja käyttöönotossa. Tiedottaminen tapahtui ohjausryhmän suunnitteleamalla tavalla. Hankeaikana suunniteltiin ja toteutettiin Läheisneuvonpito Keski-Suomessa –esite, jota lähetettiin hankkeen päättymisen ja koollekutsujapankista tiedottamisen yhteydessä kuntiin. Käsillä oleva hankkeen loppuraportti toimii myös osin tiedotus- ja markkinointivälineenä.

Hankkeen aikana koollekutsujina toimineet kokeneemmat koollekutsujat suunnittelivat ja toteuttivat läheisneuvonpitoa koskevia infokoulutuksia tilaajien tarpeiden mukaan. Tuotettua koulutusmateriaalia kehitetään edelleen koulutus- ja tiedotuskäyttöön. Tarkoituksena on, että koulutuksen tilaaja saa koulutuksen yhteydessä käyttöönsä materiaalin sähköisenä tallenteena.

4 HANKKEEN TULOSTEN ARVOINTIA

4.1 Koollekutsujien kokemukset

Koollekutsijat kokivat valmisteluvaiheen työlääksi, mutta hyvin tehtynä se helpotti varsinaisen läheisneuvonpidon sujumista. Yhteisen ajan löytyminen koettiin myös haastavaksi. Asiakkailta on saatu myönteistä palautetta; asiakkaiden usko itseensä ja omiin mahdollisuuksiinsa vaikuttaa elämäänsä on kasvanut. Läheisneuvonpidon jälkeen asiakkaiden yhteydenotot sosiaalitoimeen ovat vähentyneet ja perheen tilanteet ovat muuttuneet parempaan suuntaan. Seurantakokouksessa on selvinnyt, että sovituista asioista on pidetty kiinni.

Läheisneuvonpidon koollekutsujien mielestä läheisneuvonpitoa voi soveltaa ja hyödyntää useisiin tilanteisiin:

”Mielestäni läheisneuvonpito toimii ehkäisevänä työmuotona esimerkiksi kun mietitään sijoituksen jälkeistä kotiutumista. Läheisneuvonpito sopii mielestäni vanhusten parissa työskentelevien työmuodoksi muun muassa tukemaan kotona asumista tai omaishoitajan työtä.”

”Läheisneuvonpito voisi sopia melkein mihin tahansa tilanteeseen, jos huolenaiheet pystytään muotoilemaan sellaiseen kysymysmuotoon, että ne ovat ratkaistavissa olevia.”

Yhden läheisneuvonpidossa olleen sosiaalityöntekijän mielestä koollekutsujan rooli korostuu erityisesti valmisteluvaiheessa:

”Koollekutsuja on eri osapuolia yhdistävä henkilö. Koollekutsujan läsnäolo laukaisee jännitteitä. Osapuolet voivat aluksi puhua koollekutsujan kautta.”

Koollekutsujien mukaan läheiset ovat luonnollinen verkosto auttamaan ja läheisneuvonpito auttaa jakamaan vastuuta läheisten kanssa. Läheisneuvonpidon avulla koko läheisverkosto on saatu toimimaan yhdessä perheen hyväksi.

”Nimettömät huolestumis- ja haukkumispuhelut ovat loppuneet ensimmäisen läheisneuvonpidon jälkeen kokonaan. Perhettä ovat tukeneet ne läheiset aikuiset, jotka ovat olleet valmiit auttamaan jo aikaisemminkin, mutta he eivät ole aikaisemmin puhuneet huolestaan.”

”Sukulaiselle tulee tunne, että on tärkeä, kun kutsutaan mukaan.”

”Painotan heti ensimmäisestä puhelinsoitosta lähtien, että nyt ollaan keskustelemassa lasten asioista, että ne vanhat riidat jätetään taustalle ja keskitytään tulevaisuuteen.”

Perheneuvolan sosiaalityöntekijä oli läheisneuvonpidossa mukana asiantuntijaroolissa. Hän ei osallistunut valmisteluvaiheeseen.

”Se kuva tuli, että läheisneuvonpito oli perheen äidille erittäin tärkeä työskentelymuoto. Minusta kokemus istunnossa mukana olemisesta oli ihan mielenkiintoinen ja tuntui tarkoituksenmukaiselta. Istunnosta pois lähtiessä mietin, sainko sanottua kaikki olennaiset asiat. Tilanne on ainutkertainen, koska ei voi palata seuraavassa tapaamisessa epäselviin asioihin, mitkä ovat jääneet mietityttämään. Ilmapöytä istunnossa oli käyntini aikana ainakin miellyttävä.”

4.2 Tavoitteisiin vastaaminen

Hankkeen päätavoitteen oli siis luoda maakunnallinen läheisneuvonpitomenetelmän toimintatapa. Seuraavassa arvioidaan hankkeen tavoitteiden toteutumista:

- Hankkeen aikana järjestettiin kahdeksan läheisneuvonpitoon liittyvää koulutusta niille ammattiryhmille, jotka voivat hyödyntää menetelmää työssään. Lisäksi järjestettiin info-koulutuksia kahdessa kunnassa tilaajien tarpeiden mukaisesti.
- Läheisneuvonpitomenetelmän käytöstä saatiin kokemuksia eri puolilta maakuntaa. Läheisneuvonpitoja järjestettiin hankkeen aikana kaikkiaan yhdeksän siten, että yksi läheisneuvonpito toteutettiin vuonna 2005 ja kahdeksan vuonna 2006. Läheisneuvonpitoja toteutettiin hankkeenaikana seitsemässä eri kunnassa. Stakesin kaikkiin Suomen kuntiin lähettämän läheisneuvonpitoa koskevan kyselyn (2002) perusteella arvioidaan, että vuoteen 2002 mennessä läheisneuvonpito on järjestetty (vähintään kerran) 10-15%:ssa Suomen kunnista. Yhteensä läheisneuvonpitoja oli järjestetty tuohon mennessä 120-150.
- Hankkeen aikana koottiin maakunnallinen läheisneuvonpidon koollekutsujapankki ja luotiin sille alustavat toimintaperiaatteet vuodeksi eteenpäin. Koollekutsujapankissa on hankkeen päättyessä 12 koulutettua koollekutsujaa.

- Läheisneuvonpidon koollekutsujapankin ylläpidon, päivityksen ja kehittämisen suunnittelua jatketaan tukiryhmän työnä vuoden 2007 ajan. Tukiryhmän toimintasuunnitelma on laadittu keväälle 2007.
- Läheisneuvonpitomenetelmän käyttöön liittyvien asioiden maakunnallinen konsultointi on turvattu koollekutsujapankin kautta. Kuntiin on lähetetty tiedote ja esitteitä läheisneuvonpidon maakunnallisesta organisoitumisesta ja koollekutsujapankin siirtymisestä Keski-Suomen lastensuojelun kehittämissyksikön yhteyteen.
- Koollekutsujapankin vertaistukeen perustuva työnohjausmalli on rakennettu vuodeksi 2007 Keski-Suomen lastensuojelun kehittämissyksikön ja koollekutsujapankin yhteyteen. Vertaistukiryhmän toimintasuunnitelma on laadittu kevääksi 2007.
- Hankkeen aikana luotiin maakunnallinen läheisneuvonpitomenetelmän toimintatapa. Läheisneuvonpitomenetelmän käytön tukeminen ja maakunnallisen toimintatavan kehittäminen jatkuu edelleen.

Lisäksi koollekutsujat ovat tehneet koulutusmateriaalia ja läheisneuvonpitoesitteitä sekä kouluttaneet maakunnan sosiaalityöntekijöitä ja muita läheisneuvonpidosta kiinnostuneita. Koollekutsujat ovat myös kouluttaneet uusia koollekutsujia siten, että kokeneet koollekutsujat ovat kutsuneet aloitettavan koollekutsujan työparikseen uuteen tapaukseen.

4.3 Läheisneuvonpitomenetelmän tulevaisuus Keski-Suomessa

Läheisneuvonpitomenetelmän käyttöönotto Keski-Suomessa –hankkeen koollekutsujapankki siirtyi 1.11.2006 alkaen Keski-Suomen lastensuojelun kehittämissyksikköön. Vuoden 2007 aikana tukiryhmä selvittää, millä tavalla koollekutsujapankin toiminta järjestetään 1.11.2007 alkaen. Vaihtoehtoina on toiminnan jatkaminen Keski-Suomen lastensuojelun kehittämissyksikössä, sen sijoittaminen jo toimivan yksityisen yrityksen tai perustettavan yrityksen alle tai toiminnan kytkeminen suoraan Keski-Suomen osaamiskeskuksen yhteyteen.

Hankkeen ohjausryhmä jatkaa toiminnan kehittämistä tukiryhmän nimikkeellä. Haasteena tulee olemaan läheisneuvonpidosta kunnille aiheutuvat kustannukset. Maakunnallisen tasavertaisuuden turvaamiseksi koollekutsujapankki korvaa aluksi koollekutsujien matkoista ja matka-ajasta aiheutuvat kustannukset. Näin kunnille jää maksettavaksi vain itse koollekutsunnoista aiheutuvat kustannukset. Samalla pyritään turvaamaan asiakkaiden tasa-

arvoisuus läheisneuvonpitopalveluiden saamiseksi riippumatta siitä, missä päin maakuntaa he asuvat.

Tulevaisuudessa läheisneuvonpidon koollekutsujien saatavuutta pyritään turvaamaan siten, että uusien koollekutsujien on mahdollista kouluttautua koollekutsujaksi harjoittelemalla kokeneen ja koulutetun koollekutsujan ohjauksessa.

Kaiken kaikkiaan läheisneuvonpito työmenetelmänä näyttäisi olevan löytämässä paikkansa maakunnan viranomaisten ”työkalupakissa” ja myös asiakkaiden tietoisuudessa.

LÄHTEET

Heino, Tarja (2000) Läheisneuvonpito – Uusi sosiaalityön menetelmä. Stakes, Oppaita 40. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Heino, Tarja (2003) Kokemuksia läheisneuvonpidosta. Päiväkirja-aineiston raportointi. Aiheita 4. Stakes, Helsinki.

Heino, Tarja & Kaatra Anne & Korhonen, Liisa & Possauner, Monika & Vuorio Juha Pekka (2005) Läheisneuvonpidon ja sosiaalityön kriittinen kohta: lapsi. Teoksessa Satka, Mirja & Karvinen-Niinikoski, Synnöve & Nylund, Marianne & Hoikka, Susanna (toim.): Sosiaalityön käytäntötutkimus. Palmenia-Kustannus, Helsinki. s 279-303.

Heino, Tarja & Korhonen, Liisa & Possauner, Monika (2004) Läheisneuvonpito. Teoksessa Roos, J-P (toim.): Huostaanottokirja. Kopijyvä Oy, Jyväskylä. s 54-73.

Kotakari, Ulla & Rusanen, Timo (1996) Mihin kansalaiset turvautuvat. Teoksessa Matthies, Aila-Leena; Kotakari, Ulla & Nylund Marianne (toim.): Välittävät verkostot. Vastapaino, Tampere. s 177-189.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.

Lastensuojelulaki 5.8.1983/683.

Lastensuojelulain kokonaisuudistustyöryhmän muistio (2006) Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2006: 25.

Leinonen, Ansa (2006) Kirjallinen tiedonanto 8.1.2007.

Läheisneuvonpito Suomessa (2006)
<http://info.stakes.fi/laheisneuvonpito/FI/index.htm> [viitattu 6.1.2007]

Läheisneuvonpitoa koskeva kysely (2002)
<http://info.stakes.fi/laheisneuvonpito/FI/LaheisneuvonpitoSuomessa/Kysely/index.htm> [viitattu 6.1.2007]

Possauner, Monika & Korhonen, Liisa & Vartio, Riitta (2002) Uuden Seelannin malli Helsingissä Kaakkoisen suurpiirin läheisneuvonpito-projektin

(1998-2001) loppuraportti. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2002:10.

Seikkula, Jaakko (1996) Sosiaaliset verkostot. Ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Sosweb (2006) Valta ja vallankäyttö. Saatavilla www-muodossa: > URL: <http://www.valt.helsinki.fi/yhpo/sosweb/sivut/valta.htm> [Viitattu 31.3.2006]

K O S K E
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Käyntiosoite

Matarankatu 4, 1. kerros, Jyväskylä

Postiosoite

PL 35 (ToA), 40014 Jyväskylän yliopisto

www.koske.jyu.fi